



PRINCIP PROPORCIONALITY –
PRINCIP POMĚŘOVÁNÍ

Aplikace Ústavy před 2. SV a po ní

- **PŘED:** Hans Kelsen: Ústava „obvykle pouze určuje orgány a proceduru legislativy a ponechává rozhodnutí o obsahu přijímaných zákonů na zákonodárci. Ústava determinuje pouze výjimečně (a efektivně pouze v negativním smyslu) obsah zákonů, které mají být vytvořeny, vyloučením určitých obsahů.“
- **PO: KONSTITUCIONALIZACE PRÁVNÍHO ŘÁDU:**
 - Nutnost aplikace ústavního principu v případě, že jednoduché právo věc neupravuje
 - Koncepce prozařování

Problém přímé aplikovatelnosti Ústav(y)

- Koncepce bezprostřední závaznosti ústavní úpravy základních práv a svobod



Nutnost hledání metodologie
aplikace Ústavy

Ernst-Wolfgang Böckenförd: Ústava je na jedné straně obecná, neúplná a v určitých částech obsahuje právní principy, ovšem na druhé straně stojí požadavek přímé aplikace Ústavy, který vyžaduje normu aplikace schopnou

Řešení metodologických problémů přímé aplikovatelnosti Ústavy

Judiciální cesta: princip
proporcionality



Např. čl. 52 odst. 1 Charty základních
práv EU:

Každé omezení v uplatňování práv a
svobod uznaných touto Chartou musí být
stanoveno zákonem a musí být přitom
chráněna jejich podstata. V souladu se
zásadou přiměřenosti lze omezení uplatnit
jen tehdy, jsou-li nezbytná a odpovídají-li
účelům sledujícím obecný zájem uznávaný
Unii nebo potřebě chránit práva a svobody
druhých.

Doktrinální cesta:



navazuje na Dworkinovo
pojetí právních principů

Doktrinální cesta

- Dworkinovo pojetí právního principu:
 - logické vymezení – u principů neplatí, že buď platí nebo neplatí
 - pravidla nemají dimenzi důležitosti
- Robert Alexy dodává:
 - principy jsou příkazy k optimalizaci
 - mohou být realizovány v různém stupni
 - rozsah jejich splňování závisí také na právních možnostech

Propojení principu proporcionality a Alexyho tezí

- Souvislost mezi teorií principů a principem proporcionality → logicky vyplývá z povahy principů
 - principy jsou druhy norem s aproximativní (nikoli absolutní) platností
 - jejich předmětem mohou být jak základní práva a svobody, tak kolektivní dobra
 - princip lze rozpoznat pouze je-li v konfliktu s jiným principem
 - kolize principů se řeší pomocí principu proporcionality
 - **PRINCIPY JSOU PŘÍKAZY K OPTIMALIZACI**

Princip proporcionality

- Německo: princip proporcionality je inherentní součástí programu právního státu a povahy základních práv, jež jako výraz požadavku občanů na svobodu ve vztahu ke státu mohou být veřejnou mocí omezena pouze v míře, v níž je to nezbytné pro ochranu veřejného zájmu.
- Anglie: ***Derbyshire County Council v. Times Newspaper Ltd. [1993] A.C. 534*** → každé omezení svobody projevu podle čl. 10 ÚOLPZS musí být přiměřené svým cílům. Prostřednictvím prozkoumání cílů a účinků vnitrostátního práva bychom mohli zjistit, že anglické právo upravující ochranu osobnosti zasahuje vyváženost mezi ochranou pověsti a svobodou projevu
- USA: ***Harmelin v. Michigan, 501 U.S. 957 (1991)*** → představa principu proporcionality není nová, ačkoli tehdy (1778) ani dnes není jisté, co vlastně obsahuje. Jeho pravým účelem (pokud existuje) je umožnit soudům zhodnotit trest, který určité shromáždění mužů a žen považuje za přiměřený – a říci opak. Tedy, může to být způsob jak do práva vnést vlastní hodnoty.

Princip proporcionality

- Kriterium vhodnosti
- Kriterium potřebnosti
- Porovnávání závažnosti práv (proporcionalita v úzkém smyslu) – zvažování argumentů:
 - empirických, faktická závažnost jevu, který je spojen s ochranou určitého základního práva
 - systémových zvažování smyslu a zařazení dotčeného základního práva či svobody v systému základních práv a svobod
 - kontextových zkoumání dalších negativních dopadů omezení jednoho základního práva v důsledku upřednostnění jiného
 - hodnotových zvažování pozitiv v kolizi stojících základních práv vzhledem k akceptované hierarchii hodnot

Základy principu proporcionality (Robert Alexy)

- Třídy norem v moderních ústavách:
 - ustavují a organizují legislativu, soudnictví a výkonnou moc → normy zmocňovací
 - omezují a řídí veřejnou moc → sem náležejí normy udělující ústavní práva
- Vymezení individuálních práv (koncepce):
 - úzká a přesná – normativní konstrukce
 - široká a úplná – principiální konstrukce

Vymezení individuálních práv

- Normativní konstrukce
 - jedná se o normy jako každé jiné
 - bez podstatného strukturálního rozdílu (rozdíl pouze v tom, že předmětem jsou abstraktní práva značného významu)
 - aplikují se jako jiné normy
 - jejich definičním znakem je, že chrání abstraktně popsanou pozici občana vůči státu
- Principiální konstrukce
 - tak jednoduché to není – **tato práva nedělají jednoduše pouze toto**
 - případ **LÜTH** – prozařování ústavního práva do práva jednoduchého
 - Základní zákon (Ústava), který zdaleka nezakládá hodnotově neutrální řád, založil objektivní řád hodnot v jeho části týkající se základních práv... základ systému hodnot je jádro lidské osobnosti, které se svobodně rozvíjí ve společnosti a v lidské důstojnosti

Norma x princip

- Norma – pokud jsou dány podmínky stanovené hypotézou, nutně se musí uplatnit dispozice
- Princip – antecedent má otevřenou povahu
- Robert Alexy: je-li subsumpce formulována **jednoznačně**, jedná se o **normy**. Pokud je řešení dáno **vyvažováním a poměřováním** obou elementů, musí se jednat o **principy**.
- Výsledkem kolize je vždy norma → podmínky, za nichž jeden princip má přednost před jiným principem konstituují skutkové okolnosti (hypotézy) normy, která má tyto následky, k nimž směřuje princip, který má v dané situaci přednost.

Princip proporcionality

- všechny tři součásti principu proporcionality vyjadřují ideu optimalizace
- ústavní práva jsou příkazy k optimalizaci, tedy mají být realizovány v co největší míře v daných právních a skutkových podmínkách
- **vhodnost a potřebnost**: optimalizace ve vztahu k tomu, co je doopravdy možné → Paretoovo optimum

Zákon (zásada) vyvažování (poměřování)

- **ČÍM VĚTŠÍ JE STUPEŇ NEUSPOKOJENÍ NEBO DOKONCE POŠKOZENÍ JEDNOHO PRINCIPU, TÍM VĚTŠÍ JE VÝZNAM USPOKOJENÍ PRINCIPU S NÍM V KONFLIKTU**
 - je to záležitost ustavení stupně neuspokojení nebo poškození právního principu
 - pak musí být ustavena důležitost uspokojení protichůdného principu
 - nakonec je nutné zodpovědět otázku, zda význam uspokojení jednoho principu ospravedlní neuspokojení druhého
- Problém kvantifikace

Disproporce

- Každá kolize s ústavním právem, která není ospravedlněna alespoň hypotetickou kolizí alespoň tak intenzivní, s jiným principem buď obsaženým v ústavě nebo principem jí připuštěným jako důvod pro kolizi, tedy kolizí, která by se mohla stát skutečnou v případě, že první kolize by byla opuštěna, je **disproporční**.